

Rejsek malý *Sorex minutus*

POPIS Náš nejmenší savec, od podobně zbarveného rejška obecného se liší takřka poloviční velikostí, subtilnější postavou, štihlejší hlavou, protáhlejším čenichem a relativně delším ocasem. Řídce ochlupené ušní boltce měří 5–6 mm a jsou zčásti zřetelné. Hustá srst je svrchu na těle hnědá, na bocích poněkud světlejší, a vespod šedá až šedobílá; v zimě šedavý odstín převažuje na celém těle. Samice mají 3 páry mléčných bradavek.

ROZMĚRY Hmotnost 2,5–5 (6) g, délka těla 40–63 mm, délka ocasu 40–46 mm, délka zadní tlapky 10–11,5 mm, relativní délka ocasu 65–90 % délky těla.

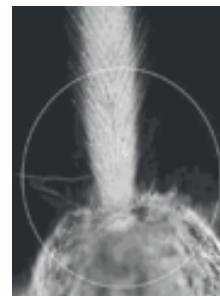
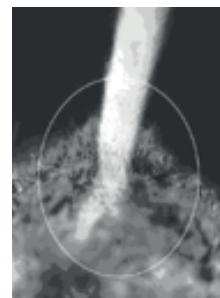
ZPŮSOB ŽIVOTA Rejsek malý bývá popisován jako zmenšenina rejška obecného, ve skutečnosti se oba druhy ve způsobu života v mnohém liší, třeba menší mírou vnitrodruhové agresivity nebo výraznější prostorovou aktivitou. Jako samotářský druh s teritoriálním chováním má totiž až dvojnásobně větší domovské okrsky s maximální plochou až 2 000 m². Konkrétní velikost ovšem záleží na délce pozorování, prostředí, sezóně, stáří a pohlaví jedinců. Mláďata se po osamostatnění rozšidlují z hnízda do vzdálenosti asi 80 metrů. Rejsek malý je čilý ve dne i v noci, noční aktivita převažuje s vrcholy po západu a před východem slunce. Značnou část doby věnuje shánění potravy (v zimě až 50 %), při rychlém metabolismu činí denní potřeba 4–7 g, což může být až 200 % tělesné hmotnosti. Mimořádně vysoká tepová frekvence dosahující až 1000 úderů srdce za minutu ho řadí na přední místo mezi savci vůbec. Vlastní nory si nehrabe, využívá choděb jiných drobných savců, přirozených štěrbin mezi kameny či kořeny a labryntů přízemní vegetace, v zimě běhá i pod sněhovou pokrývkou. Při hledání potravy šplhá i na keře či stromy přinejmenším do výšky 3 m. K úkrytu a odchovu mláďat využívá opuštěná hnízda jiných druhů, nebo si ze suché

trávy zhotoví vlastní. Mají kulovitý tvar o průměru okolo 10 cm a jsou umístěna nehluboko v zemi nebo pod kameny, padlou kůrou, ve starých pařezech, v husté vegetaci apod. Odhady populační hustoty rejška malého jsou nejednotné od 2 do 40 jedinců/ha, či i více; kromě sezony a stáří i pohlaví jedinců je ovlivňuje metodika pozorování (pro malou velikost se do většiny pastí chytá obtížně). Mladé rejšky do stáří 4 měsíců provází zvýšená úmrtnost (malá zkušenost s hledáním potravy, neznalost predátorů), další kritické období představuje zima, kterou přežije jen pětina až čtvrtina ročního přírůstku.

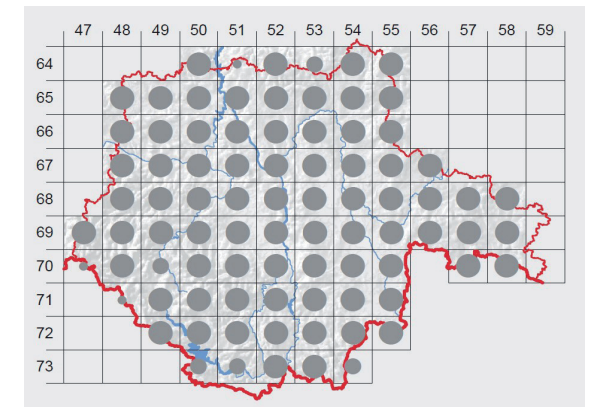
HLASOVÉ PROJEVY Rejsek malý není tak „hlučný“ jako rejsek obecný, přesto má v hlasovém repertoáru více než dvě desítky různých zvuků ve frekvenčním rozsahu zhruba od 1 do 70 kHz. Jednoduchou ultrazvukovou echolokaci využívá k hledání potravy, prostorové orientaci a komunikaci matky s mláďaty ve hnízdě (například typické cvakání vydávají kmitáním jazyka).

POTRAVA Jako oportunistický predátor loví dostupnou kořist do velikosti 1 cm. Zaměřuje se na povrchovou (epigeickou) fauna bezobratlých, která činí až 60 % jídelníčku (u hypogeického rejška obecného je podíl této složky sotva poloviční). Jde zejména o pavouky, sekáče, roztoče a zemní korýše (svinky, stínky a беруšky), dále různé hmyzy (blechy, larvy brouků a dvoukřídlých) a malé slimáky. Byla prokázána též koprofágie.

ROZMNOŽOVÁNÍ Promiskuitní samice rejška malého se páří s více samci, což má za následek vícenásobné otcovství mláďat ve vrhu. Obvykle jsou dva vrhy ročně při době březosti až 25 dní (delší než u rejška obecného), první březí samice se objevují v polovině dubna. Mají obvykle 4–8 mláďat (výjimečně až 10 mláďat), nejvyšší plodnost bývá v červnu a nejnižší na konci rozmnožovací sezony. Jako u jiných rejšků se o potomstvo starají

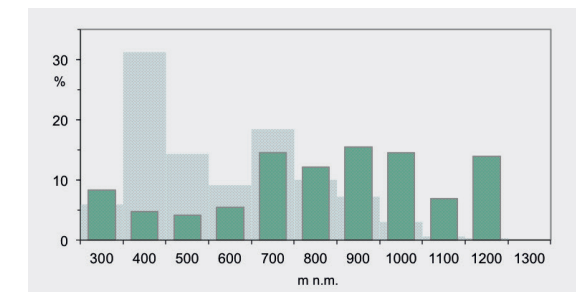

Srovnání kořene ocasu u *r. malého* (nahore) a *r. obecného* (dole); u *r. malého* není ve srovnání s *r. obecným* kořen ocasu výrazně zúžený, jak se někde uvádí v určovacích klíčích.

výhradně samice. Holá a slepá novorozená mláďata váží 0,2–0,3 g a bez ocasu měří 1,5 cm. Úplně osrstěná jsou po 2 týdnech, kdy měří asi 5 cm, prohlednou kolem 18. dne života a sát přestávají počátkem čtvrtého týdne života při hmotnosti okolo 2 g. Nicméně v blízkosti matky se zdržují ještě po dobu dvou měsíců. U rejška malého pohlavně dospívá – na rozdíl od rejška obecného – část samic z jarních vrhů ještě v roce svého narození a rodí mláďata v závěru rozmnožovacího období (září/říjen). V populacích celkově mírně převažují samci nad samicemi, avšak sezónně se poměr obou pohlaví mění. V přírodě se rejsek malý dožívá stáří nanejvýše 16 měsíců, v zajetí až 18,5 měsíce.

AREÁL Rejsek malý obývá téměř celou Evropu vyjma Britských ostrovů, Islandu, jihu Pyrenejského poloostrova, středomořských ostrovů a stepích na jihovýchodě kontinentu. Dále na východ zasahuje do střední Sibiře k Jeniseji a za jezero Bajkal. Dříve uváděný výskyt na Kavkaze a v pohořích Asie a Himálaje je nejistý.

ROZŠÍŘENÍ V ČR Řadí se k nejhodnějším drobným savcům s výskytem na celém území od nížin až po nejvyšší polohy hor včetně vrcholové plošiny Sněžky (1 603 m n. m.). Dosavadní výsledky mapování dokládají jeho výskyt v 92 geomorfologických oblastech a 629 mapovacích polí (92,8 % kvadrátové sítě ČR).

VÝSKYT V JIŽNÍCH ČECHÁCH Běžný druh, jehož výskyt dokumentuje více než 760 údajů z 689 lokalit a 100 mapovacích polí (98,0 %). Dvě zbývající pole jihočeské mapovací sítě zaplňují údaje ze sousedních krajů (6448 – Příbramsko, 6959 – Třebíčsko). Pro většinu polí jsou k dispozici údaje z období po r. 1990, pouze ve dvou případech jde o nálezy z 80. let 20. století (6852, 6757). Nejvíce lokalit pochází z Pošumaví, Třeboňska, Česko-budějovicka a Tábořska. Rozpětí nadmořské výšky lokalit sahá od 350 m n. m. (6451, Orlík – zátopové území) do 1 300 m n. m. (7248, Nová Pec – Trojmezna, pod vrcholem). Průměrná nadmořská výška činí 639,3 m n. m., přičemž 73 % lokalit spadá do rozpětí 400–800 m n. m.

STANOVISŤE Spektrum stanovišť rejška malého je rozmanité jako u rejška obecného, liší se však preferencí určitých biotopů. Společnou mají oblibu vlhkých až podmáčených stanovišť, jako jsou břehy vodních toků, litorály rybníků a nejrůznější mokřady (vlhké louky, slatiny, bažiny, prameniště aj.). Pro rejška malého je ale příznačný – na rozdíl od rejška obecného – trvalý výskyt i na málo úživných místech, například ve smrkových monokulturách a podmáčených smrčínách, což souvisí s jeho zaměřením na epigeickou kořist. Výrazně dominuje také na rašeliništích a v sutích (např. Čertova stěna), řidčeji ho zastihneme třeba i v opuštěných pískovnách (Chlebov) či lomech (Kladrubská hora). Zároveň se řídce objevuje i u zemědělských objektů, v okolí lidských obydlí (zvláště v zimě), v městských parcích (České Budějovice – Dlouhá louka a Stromovka) či zástavbě (České Budějovice – sídliště Vltava).

POZOROVÁNÍ V PŘÍRODĚ Drobná velikost a skrytý způsob života činí z rejška malého obtížně zastížitelný druh. Pobytové stopy a hlasové projevy jsou nezřetelné, takže zbývají pouze náhodilé nálezy uhynulých jedinců (na cestách, silnicích apod.) nebo odchytů ve venkovských staveních, chatách apod. I pro sovy je hůře dostupnou kořistí, jak ukazuje jeho nízký podíl mezi savci ve vývrvcích či zbytcích potravy (obvykle okolo několika procent), nicméně u většiny sov včetně největších druhů tvoří vcelku pravidelnou součást spektra kořisti.

OCHRANA Rejsek malý není chráněným ani ohroženým druhem, v Červeném seznamu ČR je veden jako druh málo dotčený (LC); v rámci evropské legislativy je zařazen do Bernské úmluvy (Příloha III).

LITERATURA ANDĚRA (1987), BALÁZ & AMBRÓZ (2006), BAUEROVÁ (1984), BOUCHNER (1958), DANIEL & MRČIAK (1963), DANIEL ET AL. (1970), HEYDEMANN (1960), HUTTERER (1976), MICHELSEN (1966).

